

Utrecht, Prozee terrein

rapport 2030

Utrecht, Prozee terrein Hoograven

Een Bureauonderzoek

H.M. Molthof
J. Huizer

Colofon

ADC Rapport 2030

Utrecht, Prozee terrein Hoograven
Een Bureauonderzoek

Auteurs: H.M. Molthof, J. Huizer

In opdracht van: Aveco de Bondt BV

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, oktober 2009

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
dr. E. Lohof

978-94-6064-021-6

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied	4
Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Algemeen	7
1.2 Doelstelling en vraagstelling	7
2 Methoden	7
3 Resultaten	7
3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik (LS01)	7
3.2 Beschrijving van de huidige situatie (LS02)	8
3.3 Beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen (LS03)	8
3.4 Beschrijving van bekende archeologische waarden en aardwetenschappelijke gegevens (LS04)	9
3.5 Gespecificeerde verwachting (LS05)	10
4 Conclusies	10
5 Aanbeveling	11
Literatuur	12
Lijst van afbeeldingen	12
Lijst van tabellen	12

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie:	Utrecht
Gemeente:	Utrecht
Plaats:	Utrecht
Toponiem:	Prozee terrein Hoograven
Kadastrale gegevens:	Sectie P, perceelnummer 2534
Kaartblad:	31H
Coördinaten:	136251 / 452825; 136412 / 452776; 136373 / 452634; 136206 / 452698
Bevoegde overheid:	Gemeente Utrecht
Deskundige namens de bevoegde overheid:	Mevr. A. Bakker
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	36268
ADC-projectcode:	4110245
Periode van uitvoering:	Augustus 2009
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten, afd. P&L, Amersfoort

---

Samenvatting

In opdracht van Aveco de Bondt BV heeft ADC ArcheoProjecten een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Prozee terrein aan de Verlengde Hoogravenseweg in de gemeente Utrecht. In het plangebied zal de bestaande bebouwing grotendeels worden gesloopt en zullen grondgebonden woningen en appartementen met andere functies (kantoren en kleinschalige horeca) worden gerealiseerd. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van een aanvraag van een bouwvergunning en was noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Op basis van het bureauonderzoek worden resten verwacht uit de Nieuwe Tijd, die in verband staan met de industriële geschiedenis van het gebied en de ligging aan de Vaartse Rijn. Deze resten kunnen vanaf het maaiveld voorkomen. Naast resten uit de Nieuwe Tijd kunnen archeologische resten uit de Middeleeuwen voorkomen, uit de tijd dat de waterloop werd aangelegd die nu de Vaartse Rijn/Merwedekanaal is, en de periode daarna.

Aangezien de Romeinse Limes mogelijk ca. 250 m ten noorden van het plangebied gelegen zou zijn geweest, kunnen in het plangebied tevens hieraan gerelateerde archeologische resten worden verwacht. Tenslotte is het mogelijk dat, indien de Houten stroomgordel binnen het plangebied in de ondergrond voorkomt, resten vanaf de Bronstijd of IJzertijd op deze stroomgordel voorkomen. Deze resten kunnen bijvoorbeeld bestaan uit aardewerk- en vuursteenstroomingen, overblijfselen van nederzettingen of grafvelden, of greppelpatronen.

Er zijn echter aanwijzingen op basis van een eerder uitgevoerd milieukundig bodemonderzoek, dat de bodem plaatselijk tot minimaal ca. 2 m -mv verstoord is. De kans op de aanwezigheid van archeologische resten is in deze zone gering.

ADC ArcheoProjecten adviseert om buiten het verstoorde gebied, een inventariserend veldonderzoek uit te laten voeren door middel van een verkennend booronderzoek, teneinde inzicht te krijgen in de vormen van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden en met als doel kansarme zones uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor de volgende fasen. De exacte invulling van de werkzaamheden dient in dat geval te worden vastgelegd in een Plan van Aanpak (PvA) of Programma van Eisen (PvE).

Voor het gebied, waar geen vervolgonderzoek wordt geadviseerd, verdient het de aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk uitdrukkelijk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in de Monumentenwet.

Tabel 1. Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	1500 - heden
Middeleeuwen:	450 - 1500 na Chr.
Late-Middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.
Vroege-Middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	12 voor Chr. - 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	800 - 12 voor Chr.
Late-IJzertijd	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	500 - 250 voor Chr.
Vroege-IJzertijd	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	2000-800 voor Chr.
Late-Bronstijd	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege-Bronstijd	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	5300 - 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd):	8800 - 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	6450 -4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	300.000 - 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van Aveco de Bondt BV heeft ADC ArcheoProjecten een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Prozee terrein aan de Verlengde Hooggravenseweg in de gemeente Utrecht. In het plangebied zal de bestaande bebouwing grotendeels worden gesloopt en zullen grondgebonden woningen en appartementen met andere functies (kantoren en kleinschalige horeca) worden gerealiseerd. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van een aanvraag van een bouwvergunning en was noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Het bureauonderzoek is uitgevoerd op 17 en 18 augustus door: H.M. Molthof (junior archeoloog), J. Huizer (prospector) en E. Lohof (senior prospector).

1.2 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het omschreven gebied.

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld voor het plangebied:

- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn:

- In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?
- Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Indien de archeologische waarden niet kunnen worden behouden:

- Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

2 Methoden

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1, in het bijzonder de specificaties LS01, LS02, LS03, LS04 en LS05. Het bureauonderzoek wordt gerapporteerd conform LS06. In aanvulling op de geldende Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie wordt het onderzoek uitgevoerd conform de richtlijnen van de Provincie Utrecht.

Het onderzoek bestaat uit zes onderdelen (specificaties LS01 t/m LS06). In de eerste vier onderdelen zijn de volgende werkzaamheden verricht:

- afbakening plangebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik
- beschrijving van de huidige situatie
- beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen
- beschrijving van bekende archeologische waarden en aardwetenschappelijke gegevens

Op grond van deze onderdelen wordt een gespecificeerde verwachting van het gebied opgesteld (specificatie LS05). Hierin wordt verwoord of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht. Indien deze worden verwacht worden de (veronderstelde) eigenschappen van de waarden zo gedetailleerd mogelijk aangegeven.

3 Resultaten

3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik (LS01)

Het plangebied ligt in Utrecht en heeft een oppervlakte van ca. 2,5 ha. Het wordt begrensd door het Merwedekanaal in het westen, door een grasveld in het noorden, door de Verlengde Hooggravenseweg in het oosten, en door een deels braakliggend, deels bebouwd terrein in het zuiden. De exacte locatie is weergegeven in afbeelding 1 en 2.

Er zijn weinig archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar van het plangebied. Om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting in het plangebied zijn daarom gegevens

betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 1 km rondom het plangebied.

In het plangebied zullen grondgebonden woningen en appartementen met andere functies (kantoren en kleinschalige horeca) en bijbehorende parkeergelegenheid worden gerealiseerd. Hierbij zal het totale gebied opnieuw worden ingericht.

Langs het Merwedekanaal zal onder de nieuwbouw een verdiepte parkeergarage worden gebouwd.

De consequentie van de voorgenomen ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

3.2 Beschrijving van de huidige situatie (LS02)

Het plangebied is momenteel bebouwd met een fabriek uit het begin van de 20^e eeuw (zie paragraaf 3.3). Volgens de huidige bouwplannen zal deze fabriek grotendeels worden gesloopt en zal een deel behouden blijven voor de herbesteding naar appartementen. De grondwaterstand binnen het plangebied is niet bekend. De hoogte van het plangebied ligt tussen de 1,5 m en 2,0 m +NAP. Zowel in 2004 als in 2009 is een milieukundig onderzoek uitgevoerd binnen het plangebied.¹ De bodem in het terrein bleek plaatselijk sterk verontreinigd. Tevens kan uit de boorprofielen van het milieurapport worden afgeleid, dat de bodem in een aanzienlijk deel van het terrein tot minimaal ca. 2,0 m -mv is verstoord. Dit deel van het terrein bevindt zich grotendeels onder de bestaande bebouwing en is aangegeven op afbeelding 5.

Daarnaast wordt in de tekst van het rapport opgemerkt dat op basis van zintuiglijke waarnemingen wordt geconcludeerd dat de bovenste 2,0 m van het terrein over vrijwel de gehele locatie is gemengd met bodemvreemde materialen als puin, kooldeeltjes, metaal, baksteen en slakken.

3.3 Beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen (LS03)

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Historische situatie
Kadastrale minuut uit 1811-1832 ²	Weiland
Historische kaart uit 1839-1859 ³	Weiland
Bonnekaart uit 1874, 1898, 1902, 1912, 1922 ⁴	Weiland
Topografische kaart uit 1948	Bebouwd door Neerlandia-fabriek
Topografische kaart uit 1959	De wijk rond het plangebied wordt ontwikkeld

Vanaf het ontstaan van de Romeinse nederzetting omstreeks 47 na Christus op de plaats waar later de stad Utrecht verrees, speelde de waterverbinding met het zuiden een belangrijke rol. In de Vroege Middeleeuwen was de Kromme Rijn de verbinding tussen de nederzetting en het zuiden. Aan het begin van de 12^e eeuw werd deze verbindingfunctie overgenomen door een gegraven kanaal van de Kromme Rijn naar de Hollandse IJssel.⁵ Dit verbindingskanaal, dat behoort tot de oudste nog bestaande kunstmatige waterverbindingen van Nederland, kreeg de naam *Novus Renuis* (Nieuwe Rijn). Dit veranderde later in de naam "Vaartse Rijn". Kenmerkend voor de Vaartse Rijn zijn de diverse gebouwen van nijverheid en bedrijvigheid langs de oevers, waaronder tegel-, pannen- en steenbakkerijen, houtzaagmolens, scheepswerven, herbergen en transportbedrijven. Gedurende de 20^e eeuw vond er aan weerszijden van de Vaartse Rijn steeds meer woningbouw plaats. In Hoograven, het gebied waarin het plangebied is gelegen, werden in het begin van de 20^e eeuw vooral fabriekspanden en hierbij behorende arbeidershuisjes gebouwd. Na de opening van het Amsterdam-Rijnkanaal in 1952 verloor de Vaartse Rijn haar functie als doorvaarroute.

Op de 17^e-eeuwse kaarten van Nicolaes Visscher en Johannes Blaeu is het plangebied niet duidelijk te onderscheiden. Wel valt te zeggen dat het destijds ongeveer twee kilometer ten zuiden van de toenmalige stadskern van Utrecht lag. Op de kadastrale minuut uit 1811-1832 is het plangebied in gebruik als weiland. Het land is dan eigendom van de Weduwe Cornelis Dorrestein uit Oudwulven. Op de Bonnekaart uit 1874 is het plangebied nog steeds een weiland. Ten noorden van het plangebied ligt dan een houtzagerij met een zaagmolen, die de naam "t Oog in 't Zeil" draagt (zie afbeelding 3). Op deze Bonnekaart is tevens zichtbaar dat de Vaartse Rijn waarschijnlijk diende als een ontginningsas; de oriëntatie van de percelen ten westen en direct ten oosten van de Vaartse Rijn ligt haaks op de oriëntatie van deze waterloop.

¹ Van de Looij 2009.

² <http://www.watwaswaar.nl>

³ Wolters Noordhoff Atlasproducties 1990.

⁴ Bureau Militaire verkenningen 1874, 1898, 1902, 1912, 1922.

⁵ Van de Ven 1993

Op de Bonnekaart van 1898 is te zien dat het Merwedekanaal is aangelegd richting het noordwesten; de splitsing met de Vaartse Rijn ligt net ten noorden van het plangebied, dat dan nog steeds als weiland in gebruik is. Ongeveer op de plaats waar de zaagmolen te zien was, is nu een pannenkokerij weergegeven. Op de topografische kaart uit 1948 is voor het eerst bebouwing op het plangebied te zien. Dit is de fabriek van de N.V. Draadindustrie Neerlandia, waar draadproducten als prikkeldraad, gaas en spijkers werden geproduceerd. In 1973 vestigde de lompenhandel Prozee zich in deze fabriek. Omdat het aanpassen van de Neerlandia fabriek voor de lompenhandel financieel niet haalbaar was, besloot men over te gaan op handel in oude metalen. Momenteel is de fabriek eigendom van de erven Prozee. Het terrein schetst een goed beeld van het industriële karakter van de Vaartse Rijn. De loswallen zijn nog aanwezig en ook het fabrieksgebouw bestaat nog.⁶

3.4 Beschrijving van bekende archeologische waarden en aardwetenschappelijke gegevens (LS04)

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Type informatie	Informatie
Geomorfologie ⁷	Gekarteerd als bebouwd. Dichtstbijzijnd: Rivieroeverwal, rivierkom en oeverwalachtige vlakte, rivierkomvlakte.
Bodemkunde ⁸	Gekarteerd als bebouwd. Dichtstbijzijnd: kalkloze en kalkhoudende poldervaaggronden.
Geologie ⁹	Komafzettingen, evt. kom- op oeverafzettingen, op komafzettingen (Formatie van Echteld), eventueel met een Hollandveen-inschakeling, op Hollandveen.

Het plangebied ligt te midden van de stroom- en komafzettingen van het Rijnsysteem. Volgens de geologische kaart is het plangebied gelegen op een noordwest-zuidoost georiënteerde strook komafzettingen, eventueel kom- op oeverafzettingen (Formatie van Echteld). Deze afzettingen zijn weer gelegen op komafzettingen, eventueel met een Hollandveen-inschakeling, op Hollandveen. Ca. 300 meter ten noorden van het plangebied liggen geulafzettingen bedekt door komafzettingen, eventueel kom- op oeverafzettingen. Dit zijn zandige geulafzettingen van de Houtense stroomgordel, die actief was van ca. 3795 tot ca. 2560 jaar geleden. De bovenkant van deze afzettingen bevindt zich op een niveau van 1,0 tot 3,8 m +NAP.¹⁰ Op de stroomgordel kunnen tussen 1,0 en 3,8 m +NAP mogelijk vondsten voorkomen vanaf de Bronstijd, maar in ieder geval vanaf de IJzertijd. De Houtense stroomgordel ligt volgens de publicatie van Berendsen & Stouthamer naar schatting 300 meter ten noorden van het plangebied. Niet uit te sluiten valt dat deze stroomgordel -of een aftakking hiervan- plaatselijk voorkomt in de ondergrond binnen het plangebied. De in het milieuraapport weergegeven boorprofielen geven geen eenduidige aanwijzingen in die richting.¹¹

Aangezien het plangebied is gekarteerd als bebouwd gebied, is het niet zeker welk bodemtype voorkomt, maar het is zeer waarschijnlijk dat dit een poldervaaggrond is. Dit bodemtype heeft zich namelijk ontwikkeld in de ondergrond van stroom- en komafzettingen rond het plangebied. Op enkele plaatsen ten westen van het plangebied komen drechtvaaggronden voor.

In het onderzoeksgebied zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden vastgesteld:

Bron	Omschrijving
IKAW	lage indicatieve archeologische waarde
Cultuurhistorische Hoofdstructuur Utrecht	Industrie
Cultuurhistorische Atlas (Tastbare Tijd) ¹²	Industrie
Gemeentelijke archeologische waardenkaart	ca. 250 m noordelijk ligt Romeinse Limesweg
AMK	geen
waarnemingen ARCHISII	36092
vondstmeldingen ARCHISII	geen
onderzoeksmeldingen ARCHISII	5574

De ligging van de waarden is weergegeven in afb. 4.

Op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) heeft het plangebied een lage verwachting. Op de Cultuurhistorische Hoofdstructuur en in de Cultuurhistorische Atlas van de provincie Utrecht zijn geen bijzonderheden aangegeven voor het plangebied. Het enige relevante gegeven voor het plangebied is

⁶ Houtstra 2006.

⁷ Stichting voor Bodemkartering 1975.

⁸ Stichting voor Bodemkartering 1976.

⁹ Rijks Geologische Dienst 1988.

¹⁰ Berendsen & Stouthamer 2005.

¹¹ Van de Looij 2009.

¹² Blijdenstijn 2005.

dat het deel uitmaakt van een strook met 19^e- en 20^e-eeuwse industrie en arbeiderswoningen langs het Merwedekanaal.¹³

Ook op de website van de provincie is de Cultuurhistorische Atlas geraadpleegd.¹⁴ Deze bestaat uit verschillende kaarten, waarvan de Cultuurhistorische Kaart en de Kaart Romeinse Limes informatie over het plangebied opleveren. Op de Cultuurhistorische Kaart staat vanaf 1900 een fabriek op het plangebied aangeduid. Op de Kaart Romeinse Limes is aangegeven dat de verwachting voor het plangebied laag is met betrekking tot resten die in verband staan met de Romeinse Limes.

Volgens de gemeentelijke archeologische waardenkaart zou de Limes echter ca. 250 m ten noorden van het plangebied gelegen zijn (langs de eerder genoemde Houtense stroomgordel). Daarmee moet er dus rekening worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van aan de Limes gerelateerde archeologische resten in het plangebied.

Binnen het plangebied zijn geen AMK-terreinen of andere ARCHIS-gegevens bekend. De dichtstbijzijnde ARCHIS-waarneming (36092) ligt ca. 750 m ten zuiden van het plangebied. In 1972 is hier melding gemaakt van een bronzen zwaard uit de Midden-Bronstijd, dat werd aangetroffen tijdens baggerwerkzaamheden bij de scheepswerf "de Liesbosch".

Het plangebied ligt in het uiterste westen van een groot onderzoeksterrein, behorend bij onderzoeksmelding 5574. Dit onderzoek betreft het grootschalige Kromme Rijnproject van de ROB (huidige RCE), uitgevoerd eind jaren 1960 tot en met medio jaren 1980.¹⁵

3.5 Gespecificeerde verwachting (LS05)

Het plangebied is gelegen langs de voormalige Vaartse Rijn (nu Merwedekanaal), in een gebied met industrie en arbeiderswoningen uit de 19^e en 20^e eeuw. Het plangebied zelf is tot 1937 onbebouwd gebleven; ten noorden en ten zuiden hiervan is echter al enkele eeuwen eerder sprake van industriële activiteit, onder andere in de vorm van steenovens en molens. Binnen het plangebied worden derhalve resten verwacht uit de Nieuwe Tijd, die in verband staan met de industriële geschiedenis van het gebied en de ligging aan de Vaartse Rijn. Deze resten kunnen vanaf het maaiveld (ca. 1,5 m +NAP) voorkomen. Naast resten uit de Nieuwe Tijd kunnen archeologische resten uit de Middeleeuwen voorkomen, uit de tijd dat de waterloop werd aangelegd die nu de Vaartse Rijn/Merwedekanaal is, en de periode daarna. Te denken valt aan aardewerkstrooiingen, resten van bebouwing, of aanwijzingen voor agrarische activiteiten, zoals greppelpatronen.

Aangezien de Romeinse Limes mogelijk ca. 250 m ten noorden van het plangebied gelegen zou zijn geweest, kunnen in het plangebied tevens hieraan gerelateerde archeologische resten worden verwacht. Indien de Houtense stroomgordel binnen het plangebied in de ondergrond voorkomt, worden hierop resten vanaf de Bronstijd of IJzertijd verwacht. Deze resten kunnen bijvoorbeeld bestaan uit aardewerken vuursteenstrooiingen, overblijfselen van nederzettingen of grafvelden, of greppelpatronen en worden dan verwacht op een niveau van minimaal 1,0 m +NAP.

Op basis van het milieukundig bodemonderzoek lijkt er echter reden te veronderstellen dat de hierboven omschreven archeologische resten voor een groot deel zijn verstoord, aangezien tot een diepte van (tenminste) 0 m +NAP bodemvreemde materialen zijn aangetroffen. Het betreft het grijs gekleurde gebied zoals aangegeven op afbeelding 5. Buiten dit gebied zijn óf geen boorgegevens weergegeven in het milieurapport, óf uit de weergegeven boorprofielen konden hier geen aanwijzingen voor diepe bodemverstoring worden afgeleid.

Aangezien de archeologische resten, voor zover nog niet verstoord, al vanaf direct onder het maaiveld kunnen voorkomen, is de verwachting dat deze eventuele resten worden aangetast indien tijdens de sloopwerkzaamheden of de aanleg van kelders of funderingen dieper dan het maaiveld wordt gegraven.

4 Conclusies

Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig en, zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard, datering en waardstelling hiervan?

Binnen het plangebied worden archeologische resten verwacht uit de Bronstijd tot en met de Nieuwe Tijd. Voor de Bronstijd tot en met de Middeleeuwen geldt dat deze resten kunnen bestaan uit aardewerk- en vuursteenstrooiingen, overblijfselen van nederzettingen of grafvelden, en greppelpatronen of andere aanwijzingen voor agrarische activiteiten. De oudere resten worden alleen verwacht indien blijkt dat de hier mogelijk voorkomende Houtense stroomgordel, of een aftakking daarvan, in de ondergrond aanwezig is. Voor de Nieuwe Tijd geldt dat resten worden verwacht die het resultaat zijn van de industriële activiteit langs de Vaartse Rijn.

¹³ Blijdenstijn 2005.

¹⁴ <http://www.provincie-utrecht.nl/chat>

¹⁵ Van Es & Hessing 1994.

De archeologische resten worden verwacht op een niveau van minimaal 1,0 m +NAP. In een groot deel van het terrein blijkt de bodem echter reeds te zijn verstoord tot ca. 0 m +NAP (zie afbeelding 5). De kans op intacte archeologische resten is hier gering.

In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?

Aangezien archeologische resten op een niveau van minimaal 1,0 m +NAP kunnen voorkomen, is de verwachting dat deze eventuele resten worden aangetast indien tijdens de sloopwerkzaamheden of de aanleg van kelders of funderingen dieper dan het maaiveld wordt gegraven.

Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Niet van toepassing; er zijn geen mogelijkheden voor planaanpassing.

Indien de eventuele archeologische waarden niet kunnen worden behouden: Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

Het advies is om een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van een verkennend booronderzoek, teneinde inzicht te krijgen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden en met als doel kansarme zones uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor de volgende fasen.

5 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om buiten het in afbeelding 5 als verstoord aangegeven gebied, een inventariserend veldonderzoek uit te laten voeren door middel van een verkennend booronderzoek, teneinde inzicht te krijgen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden en met als doel kansarme zones uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor de volgende fasen.

De exacte invulling van de werkzaamheden dient in dat geval te worden vastgelegd in een Plan van Aanpak (PvA) of Programma van Eisen (PvE).

Voor het gebied, waar geen vervolgonderzoek wordt geadviseerd, verdient het de aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk uitdrukkelijk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in de Monumentenwet.

Literatuur

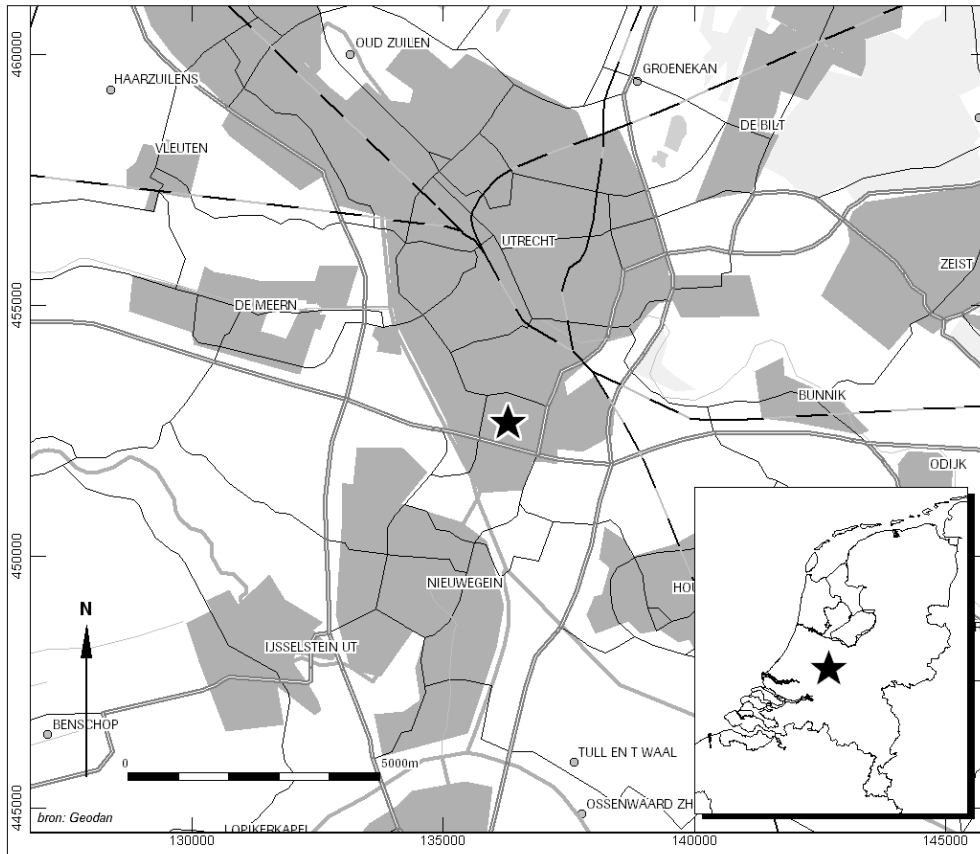
- Berg, M.M. van den & E.A. Hatzmann, 2006: *Water en archeologisch erfgoed*, Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten, 30).
- Blijdenstijn, R., 2005: *Tastbare Tijd. Cultuurhistorische Atlas van de Provincie Utrecht*. Utrecht.
- Bureau Militaire Verkenningen, verschillende jaargangen (1873, 1898, 1902, 1912, 1922): *UTRECHT, blad 445, 1:25.000*.
- Bosch, J.H.A., 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport, NITG 05-043-A).
- Es, W.A. van & W.A.M. Hessing (eds), 1994: *Romeinen, Friezen en Franken in het hart van Nederland; van Traiectum tot Dorestad 50 v. C. - 900 n. C.* Utrecht/Amersfoort.
- Groenewoudt, B.J., 1994: *Prospectie, waardering en selectie van archeologische vindplaatsen: een beleidsgerichte verkenning van middelen en mogelijkheden*. Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten, 17).
- Houtstra, W., 2006: *Cultuurhistorisch rapport. Vaart in de Vaartse Rijn*. Utrecht.
- Kars, H. & A. Smit (red.), 2003: *Handleiding Fysiek Behoud Archeologisch Erfgoed. Degradatiemechanismen in sporen en materialen. Monitoring van de conditie van het bodemarchief*. Amsterdam (Geoarchaeological and Bioarchaeological Studies, 1).
- Looij, M. van de, 2009: *Nader bodemonderzoek Verlengde Hooggravenseweg 71 te Utrecht*. Tauw rapport, projectnummer 4633487.
- Normalisatie-Instituut, Nederlands, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*, Delft.
- Rijks Geologische Dienst, 1988: *Geologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 31 Oost Utrecht Oost*.
- Stichting voor Bodemkartering, 1975: *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 31 West UTRECHT*.
- Stichting voor Bodemkartering, 1976: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 31 Oost UTRECHT*.
- Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen & M. Verbruggen, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel: karterend booronderzoek*. Gouda (SIKB uitgave).
- Ven, G.P. van de, 1993: *Leefbaar Laagland. Geschiedenis van de waterbeheersing en landaanwinning in Nederland*. Utrecht.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990: *Grote Historische Atlas van Nederland, deel 1 West-Nederland 1839-1859*, Groningen.

Lijst van afbeeldingen

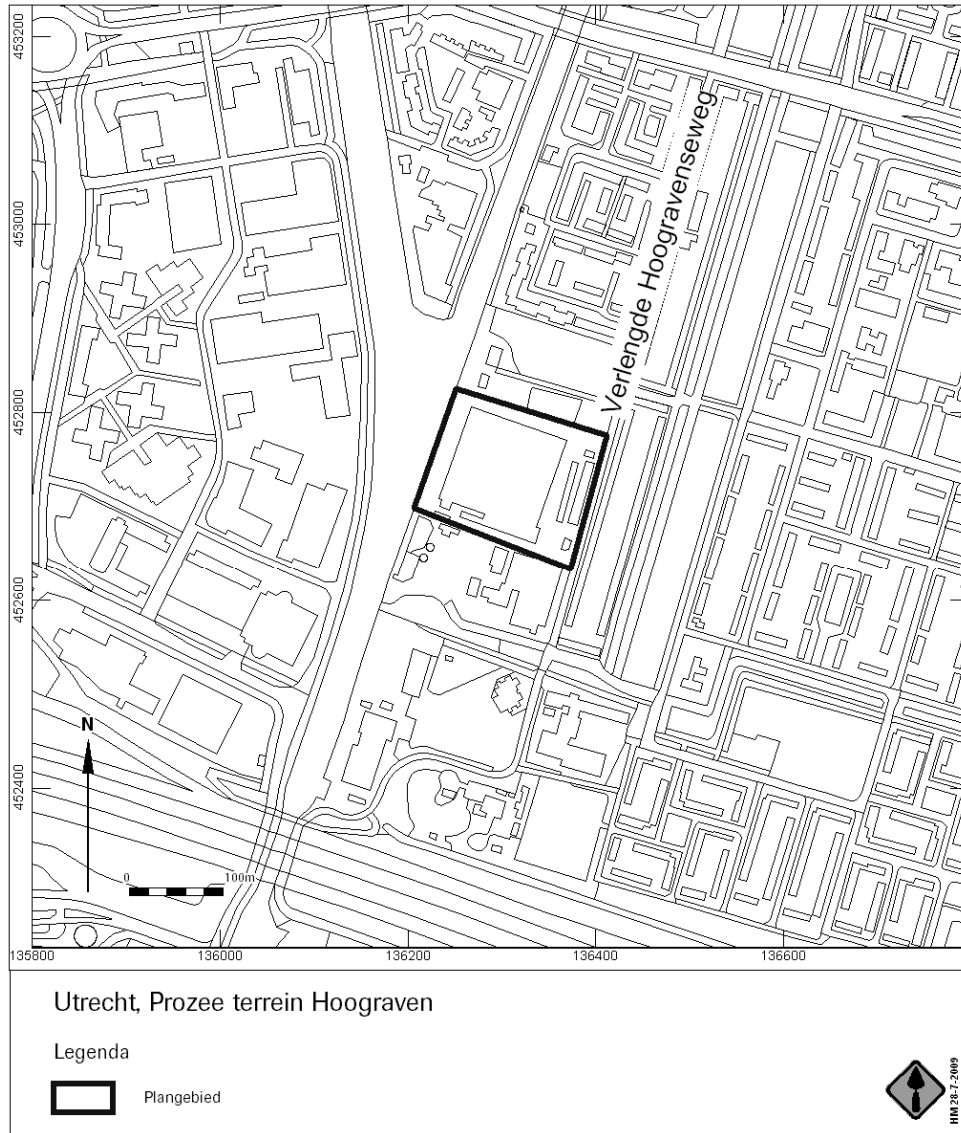
- Afb. 1 Locatie van het plangebied
- Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
- Afb. 3 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart uit 1874
- Afb. 4 Indicatieve Kaart Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen
- Afb. 5 Gedeelten van het terrein waar volgens het milieukundig bodemonderzoek de bodem verstoord is.

Lijst van tabellen

- Tabel 1. Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.

Afb. 1 Locatie van het plangebied

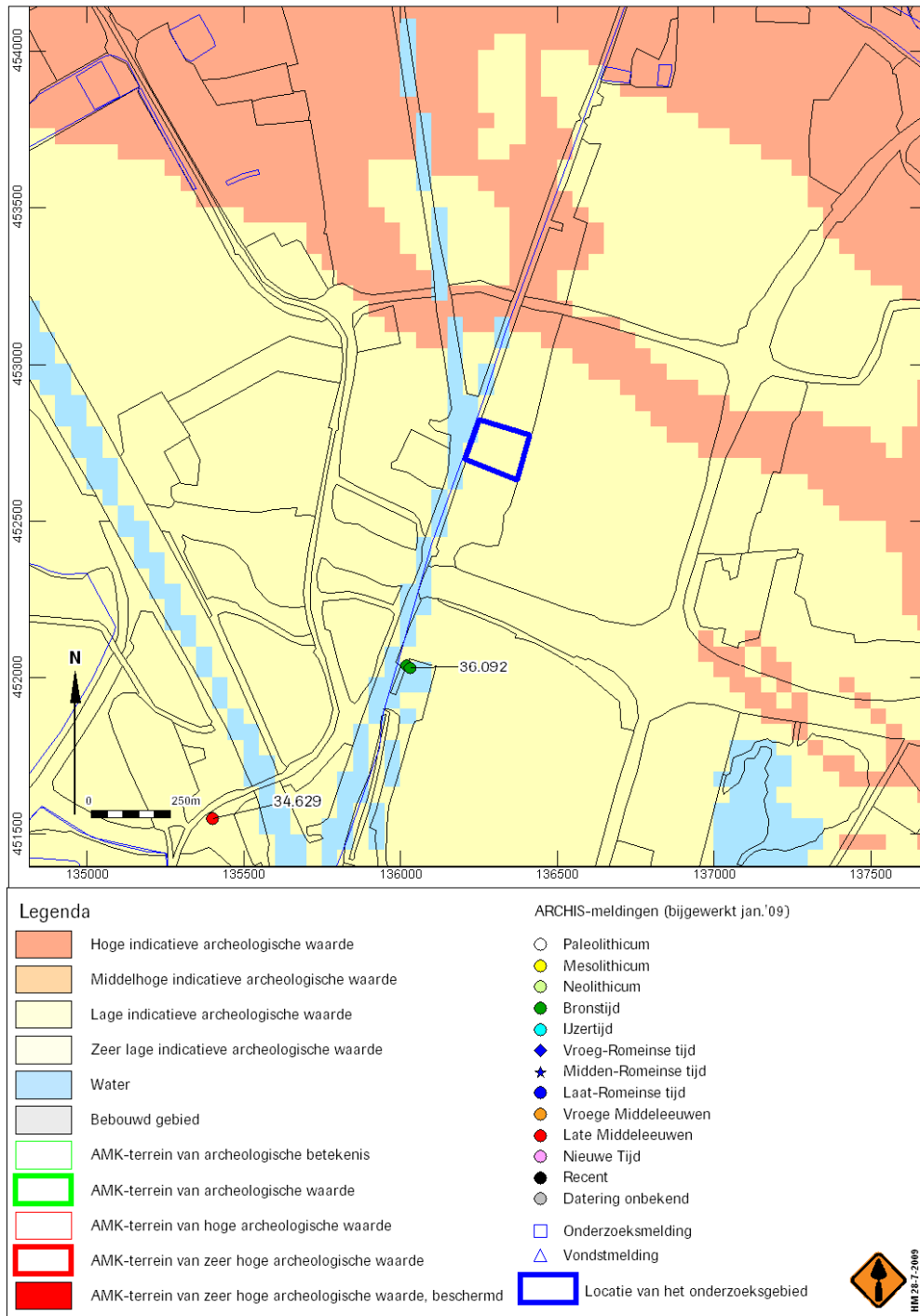

Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart uit 1874

Afb. 4 Indicatieve Kaart Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen

Afb. 5 Gedeelten van het terrein waar volgens het milieukundig bodemonderzoek de bodem verstoord is.